

Proiectul (titlul) : **Basarabia sub dominația absolutismului țarist și tendința de emancipare națională (1812 - 1918)**

Rezumat

Relevanța teoretică a cercetărilor efectuate constă în decriptarea mecanismului complex al relațiilor social-economice, politice și national-culturale, administrative dintre „Centrul” imperial și „Periferiile” naționale, dintre elitele politice și administrația imperială centrală și elitele national – culturale locale, în evidențierea trăsăturilor general europene, imperial regionale și a particularităților locale.

Pe de altă parte, elaborarea unor noi paradigme explicative a evoluțiilor politice, economice, sociale, culturale din Basarabia, pe lângă faptul că permite să fie puse în valență noile cercetări și descoperiri documentare, noile teorii și concepte referitoare la imperiile absolutiste și națiunile moderne, rezultatele cercetărilor pluridisciplinare, contribuie la efectuarea unei analize complexe a problemei Basarabiei în perioada țaristă și pune în lumină atât aspectele interne, cât și contextul internațional, atât particularitățile, cât și continuitățile evoluției istorice a spațiului dintre Prut și Nistru.

În cadrul cercetărilor au fost obținute următoarele rezultate concrete:

Au fost analizați factorii care au contribuit la schimbarea compoziției etnice a populației din ținutul Hitin. Țarismul, din interese economice și fiscale, a favorizat și după 1812 pătrunderea pe teritoriul ținutului Hotin a diferitelor etnii, interesat, fiind în schimbarea compoziției etnice a populației, în rusificarea și deznaționalizarea acestui ținut (ca, de altfel, și a întregii Basarabii), creându-și în persoana populației nou-venite un sprijin social sigur, iar prin această măsură – modalități mai durabile de a domina. Consecințele acestei politici sunt resimțite și astăzi.

Au fost evidențiate modalitățile de instituire și subvenționare de către guvernul rus a unor instituții comerciale, ineficiente inițial din cauza înapoierii social-economice generale, dar care, pe parcurs, au devenit esențiale pentru comerțul interior și exterior al provinciei; măsurile întreprinse de administrația imperială și cea gubernială în vederea constituirii în Basarabia a unei burghezii alogene, aservită intereselor geo-politice ale Imperiului Rus; rolul privilegiilor comerciale acordate Basarabiei în afirmarea sa ca important producător agricol în rândul provinciilor de sud ale Imperiului Rus.

A fost reconstituit mecanismul realizării politicii de alfabetizare, îndoctrinare și rusificare a populației prin intermediul școlilor bisericești – parohiale. S-a analizat reacția populației autohtone față de implementarea învățământului parohial în Basarabia. La fel s-au stabilit care au fost principalii factori social - politici și ideologici, interni și externi care au determinat evoluția învățământului parohial în Basarabia .

A fost efectuată o cercetare comparativă a evoluției etno-demografice, numerice, lingvistice a populației din Bucovina și Basarabia în epoca modernă. Au fost comparate politicile promovate de Imperiul Habsburgic și Imperiul Rus, pentru integrarea Bucovinei, respectiv a Basarabiei, în sistemul celor două state. Au fost semnalate asemănările și deosebirile care s-au produs în cele două provincii. Până la începutul secolului XX, Bucovina și Basarabia au devenit provincii multietnice, locuite de mai multe etnii și confesiuni, dar exista o mare diferență privind conștiința etnică a românilor bucovineni și basarabeni.

Au fost evidențiate câteva etape de manifestare a asociaționismului național-cultural. Inițial, se atestă unele inițiative neformale ale unor cercuri (grupuri) de persoane de asociere benevolă cu scopuri de manifestare culturală (etnografică și folclorică). Fenomenul capătă forme organizate (legale) în condițiile libertăților oferite de revoluția democratică rusă din 1905-1907, când în Basarabia au apărut primele asociații și societăți național-culturale (de ex.: Societatea culturală moldovenească etc.). Deschiderea democratică oferită de Revoluția rusă din Februarie 1917 extinde fenomenul asociativ nu doar asupra unor noi categorii sociale (învățători, studenți, elevi, cler, etc.), dar și în plan geografic, cuprinzând spații teritoriale mai vaste, manifestându-se prin apariția unor societăți național-culturale ale românilor basarabeni în unele centre județene, dar și a etniilor conlocuitoare. La această etapă, în sfera de activitate a acestora s-au aflat probleme de cultivare și afirmare a conștiinței și identității naționale.

Particularitatea sistemului de cenzură, responsabil de presa și literatura de limbă română din Basarabia, comparativ cu guberniile rusești centrale, cât și cu cenzura presei și literaturii de limbă rusă din Basarabia, constituit la începutul sec. XX, în contextul primei revoluții ruse din 1905, constă în faptul atribuirii și a funcției de poliție politică, de supervizare nu doar a autorilor și articolelor considerate periculoase din punct de vedere politic, ci și a persoanelor și a mișcărilor național-culturale din Basarabia, România și Transilvania care pledau pentru promovarea limbii, culturii și identității românești, pentru consolidarea relațiilor culturale cu România sau pentru unirea Basarabiei cu România, care se împotriveau, într-un fel sau altul, politicii de rusificare a

românilor din Basarabia. Astfel funcțiile cenzurii și a cenzorului de limbă română devin atât de largi încât, practic, se contopesc cu cele ale poliției secrete, ceea ce în cazul cenzorului de limbă rusă – o atribuție a viceguvernatorului Basarabiei – nu se atestă.

Pe baza a multiple documente și materiale inedite se demonstrează, fără echivoc, pentru prima dată în istoriografie, că problema Basarabiei la congresul de pace de la Paris din 1856 nu a una secundară, ci una de „prim rang” în negocierile marilor Puteri. Din cauza nesoluționării acestei probleme, comisia europeană de la București nu se putea întruni, armatele austriece continuau să se afle pe teritoriul Principatelor Române, iar navele britanice se aflau în apele Mării Negre, creând o situația încordată. Rezolvarea chestiunii frontierei basarabene a „deblocat” situația internațională, diplomația europeană fiind concentrată spre reorganizarea Principatelor Române.

Au fost analizate condițiile internaționale de restabilire a ocupației rusești în sudul Basarabei (județele Bolgrad, Cahul, Ismail) și rolul sudului Basarabiei în jocul politic al marilor puteri la Congresul de la Berlin (1878).

Din analiza situației Basarabiei în timpul Primului Război Mondial s-a constatat că acțiuni de luptă au avut loc în zona de nord a județului Hotin, între forțele ruse și cele austro-ungare, ultimele ocupând de câteva ori această zonă a județului. Un șir de localități basarabene au fost bombardate de aeroplanelor inamice. Lupte s-au desfășurat în lunile februarie-martie 1918, la Tighina și în sudul Basarabiei, între trupele române și forțele bolșevice.